

Олена Семеніхіна

завідувач кафедри інформатики

доктор педагогічних наук, доцент

Дмитро Безуглий, Ольга Удовиченко, Артем Юрченко

викладачі кафедри інформатики

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

м. Суми

**МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ОСОБИСТІСНО-
ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІВ У ГАЛУЗІ
ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЙ**

У статті піднімається питання визначення методологічної основи розвитку особистісно-професійної компетентності педагогів у галузі використання інтернет-технологій. Обгрунтовано, що системний підхід забезпечує цілісність педагогічного процесу з характерними ієрархічністю і наступністю; використання інтегрованого підходу сприяє появі нової якості інформатико-математичних знань та технологічних умінь; компетентісний підхід є важливим з позицій технологічної практики навчання; акмеологічний підхід забезпечує подальшу рефлексію професійної діяльності з індивідуальним проектуванням самовдосконалення і саморозвитку.

***Ключові слова:** розвиток особистісно-професійної компетентності педагогів, використання інтернет-технологій, системний підхід, діяльнісний підхід, компетентісний підхід, інтегрований підхід, акмеологічний підхід, методологічні основи, підходи у навчанні.*

Постановка проблеми. В умовах розвитку інформаційного суспільства нагальною є потреба перегляду підходів до підготовки вчителя, який має вільно володіти інтернет-технологіями і використовувати їх у професійній діяльності. Тому особливої актуальності набуває проблема розвитку

особистісно-професійної компетентності педагогів у галузі використання інтернет-технологій.

Проведений нами аналіз наукової, філософської, навчально-методичної літератури та вивчення й узагальнення вітчизняного та зарубіжного педагогічного досвіду у контексті підготовки вчителя виявили використання різноманітних методологічних підходів, серед яких: особистісно-орієнтований, діяльнісний, компетентісний, інтегрований, системний, акмеологічний, аксіологічний, когнітивний, візуальний тощо [1-15]. Водночас ці підходи використовуються з певною метою, а тому не завжди є ефективними з позицій розвитку особистісно-професійної компетентності педагогів у галузі використання інтернет-технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Методологічні основи підготовки педагогів у галузі використання інтернет-технологій відображають взаємозв'язок і взаємодію різних підходів загальнонаукової і конкретно-наукової методології стосовно розвитку особистісно-професійної компетентності педагогів у галузі використання інтернет-технологій.

Нами виділені і підтверджені як дієві: системний, компетентісний, діяльнісний, інтегрований, акмеологічний.

Системний підхід передбачає сприйняття готовності до використання ЗКВ як цілісної динамічної системи, системний характер її формування, дослідження особистості майбутнього вчителя як відкритої системи для формування такої готовності. Послідовники системного підходу (В. Беспалько [2], М. Каган [7] та ін.) зазначають, що такий підхід охоплює проблему з усіх боків її дослідження і дозволяє розглядати розвиток особистісно-професійної компетентності педагогів у галузі використання інтернет-технологій як динамічну систему з усіма її властивостями, особливостями та закономірностями. Такий розвиток з позицій системного підходу сприймається нами у двох аспектах. По-перше, це педагогічна система, яка складається з упорядкованої сукупності функціонально однорідних, взаємопов'язаних компонентів, що обумовлюють специфічне

середовище, в умовах якого у майбутніх вчителів виникають нові, професійно значущі якості для ефективного використання інтернет-технологій. По-друге, це складне явище, яке включає організаційну, педагогічну і професійно зумовлену складові, кожна із яких містить специфічний набір системних характеристик. У нашій інтерпретації системний підхід обумовлює розвиток особистісно-професійної компетентності педагогів у галузі використання інтернет-технологій як цілісний педагогічний процес з характерними ієрархічністю, наступністю, структурною і взаємною залежністю із професійним середовищем.

Інтегрований підхід (І. Бех [3], В. Моргун [12] та ін.) сприймаємо як основу для поєднання і взаємопроникнення знань професійно-орієнтованих галузей знань та технологічних умінь, які в комплексі забезпечують достатній рівень володіння спеціалізованими комп'ютерними засобами. Такий підхід, на наш погляд, сприятиме появі нових метапрофесійних якостей майбутнього вчителя, здатного переносити одержані системні знання і методи в різні галузі знань і сфери власної діяльності.

Компетентісний підхід розглядаємо як основу розвитку особистісно-професійної компетентності педагогів у галузі використання інтернет-технологій. Компетентісний підхід, як зазначають В. Адольф [1], І. Зімня [6], С. Трубачева [8], А. Хуторской [15] та ін., у навчанні зосереджується на набутті та розвитку здатностей суб'єкта навчання розв'язувати професійні завдання різного рівня складності на основі наявних знань та умінь. Оскільки компетентність можна характеризувати і як сукупність здібностей до реалізації власного потенціалу при розв'язуванні різного роду задач, через них визначаються і ініціативність, здатність до роботи у колективі, уміння вчитися, оцінювати, аналізувати та робити висновки.

При такому підході результат професійної підготовки сприймається як цілісна система ознак готовності до здійснення певних видів діяльності. У контексті нашого дослідження компетентісний підхід сприймаємо як один із важливих у системі розвитку особистісно-професійної компетентності

педагогів у галузі використання інтернет-технологій під час викладання предметів професійного циклу, заглиблення у професійне середовище через роботу проблемних груп, навчальних практик і практикумів, участь у роботі спеціальних лабораторій, виконання практично значущих проєктів, індивідуальних робіт, підготовка доповідей тощо.

Акмеологічний підхід, як зазначають його послідовники А. Деркач [5], Н. Кузьміна [9], Є. Степанова [14] та ін., спрямований на вдосконалення і корекцію професійної діяльності, забезпечує керування індивідуальним професійним розвитком майбутнього вчителя, орієнтує його на постійне самовдосконалення і здатність до самореалізації, саморегуляції і самоорганізації. Акмеологічний підхід забезпечує розвиток особистості педагога через органічну єдність процесів професійного виховання, соціалізації, а також самовиховання і саморозвитку.

З використанням акмеологічного підходу на перший план виступає розвиток здібностей професіоналів за умов урахування різних аспектів підготовки. Професійний аспект передбачає психологічний і соціальний компоненти. Перший – характеризує становлення професійної свідомості, другий пов'язаний з формуванням професійних знань, умінь та навичок, тобто становлення особистості як суб'єкта професії. Результатом є якісне перетворення особистості вчителя математики, що відображається у прогресивних змінах підсистем професіоналізму, а саме: у розвитку знань, умінь і навичок, у розвитку здібностей і особистісних якостей, власної рефлексії, мотивації досягнень, у формуванні професійної моралі, міжособистісних стосунків тощо.

У контексті розвитку особистісно-професійної компетентності педагогів у галузі використання інтернет-технологій акмеологічний підхід має стати тією основою, яка забезпечить подальшу рефлексію власної професійної діяльності і діяльності своїх колег з подальшим індивідуальним проєктуванням самовдосконалення і саморозвитку.

Діяльнісний підхід розглядаємо поряд з особистісно орієнтованим і вважаємо його необхідним з огляду на діяльнісний характер досліджуваної проблеми. На думку О. Леонтьєва, «частина операцій рано чи пізно стає функцією машини, а проблема машинізації та автоматизації людської діяльності та навчальної, зокрема, має бути поставлена як проблема реалізації операційного компонента діяльності» [11, с.14]. Тому при входженні суспільства у інформаційну фазу свого розвитку інструментальний аспект педагогічної діяльності набуває домінуючого значення, оскільки еволюційне перетворення комп'ютера з об'єкта навчальної діяльності у засіб навчання і потім у знаряддя навчально-пізнавальної діяльності безпосередньо впливає на структуру предметної діяльності і перебудовує її компоненти.

Зауважимо, що сучасні нормативні документи, зокрема Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти [13] містить положення про обов'язковість діялісного підходу. Тому діялісний підхід сприймаємо як пріоритетність активної дії у розвитку особистісно-професійної компетентності педагогів у галузі використання інтернет-технологій.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Таким чином, у розвитку особистісно-професійної компетентності педагогів у галузі використання інтернет-технологій важливу роль відіграють системний, інтегрований, компетентісний, акмеологічний і діялісний підходи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Адольф В.А. Формирование профессиональной компетентности будущего учителя Текст.: / В.А.Адольф // Педагогика. 1998. - № 1. -С. 72-75.
2. Беспалько В. П. О возможностях системного подхода в педагогике / В. П. Беспалько // Советская педагогика. – 1990. – № 7. – С. 59-60.
3. Бех І. Д. Інтеграція як освітня перспектива / І.Д. Бех // Початкова школа. – 2002. – № 5. – С. 5 – 7.

4. Выготский Л. С. Педагогическая психология. – М. : Педагогика, 1991. – 535 с.
5. Деркач А. А. Акмеология: пути достижения вершин профессионализма / А. А. Деркач, Н. В. Кузьмина. – М. : РАУ, 1993. – 32 с.
6. Зимняя И. А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата современного образования [Электронный ресурс] / И. А. Зимняя // Интернет-журнал «Эйдос». – 2006. – 5 мая. – Режим доступа: <http://www.eidos.ru/journal/2006/0505.htm>.
7. Каган М. С. Системный подход и гуманитарное знание / М. С. Каган. – Л. : ЛГУ, 1991. – 384 с.
8. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи : бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О. В. Овчарук. – К. : К.І.С., 2004. – 112 с.
9. Кузьмина Н. В. Акмеологическая теория повышения качества подготовки специалистов образования / Н. В. Кузьмина. – М. : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2001. – 144 с.
10. Кухарчук А. М. Человек и его профессия / А. М. Кухарчук, В. В. Лях, А. Б. Широкова. – Минск : Современное слово, 2006. – 544 с.
11. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность / А. Н. Леонтьев. – М. : Издательский центр «Академия», 2005. – 109 с.
12. Моргун В.Ф. Інтеграція і диференціація освіти: Особистісний та технологічний аспект / В.Ф. Моргун // Постметодика, 1996. – С. 41 – 45
13. Постанова КМУ від 23 листопада 2011 р. № 1392 Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF>
14. Степанова Е. И. Психология взрослых – основа акмеологии / Е. И. Степанова. – СПб., 1995. – 168 с.

15. Хуторской А. В. Ключевые компетенции и образовательные стандарты [Электронный ресурс] / А. В. Хуторской // Интернет-журнал «Эйдос». – 2002. – 23 апреля. – Режим доступа: <http://eidos.ru/journal/2002/0423.htm>.